

Ahol leguánok sűtkéreznek a bolt előtt

A Körös Maros Nemzeti Park igazgatója Tirják László ismeretterjesztő előadással is felérő útbeszámolója volt az első állomása annak a remélhetőleg sokrészes sorozatnak, melyet "Vajdások a nagyvilágban" címmel időről-időre meghallgathatnak majd a gimnazisták és a gimnáziumon kívüli érdeklődők. Tirják László a dél-amerikai Ecuadorban járt két barátjával. Nem hivatalos út volt ez, "madarászni" mentek. Más kérdés, hogy miután mindhárman szakmabeliek – egyikőjük például az Angol Királyi Madártani Egyesület munkatársa – a háromhetes kirándulás megfelelt egy szakmai tanulmányi útnak.

- Miért éppen Ecuador – kérdeztük először mikor arra kértük Tirják Lászlót, hogy a Szarvas és Vidéke olvasóival is ossza meg élményeit.

- Több oka is van. Tudnivaló, hogy Ausztrália után Dél-Amerika élővilága különböző legjobban Erupatóót. Ecuador – bár kicsi ország az egyenlítő mellett – földrajzi adottságai igazán változatosak teszik. Kis területen megfigyelhetjük itt a tengerparti, a síkvidéki, a sivatagi, a magashegyi előhelyeket, a szubtrópusi- és esőerdők élővilágát. Mi úgyan nem jártunk ott, de Ecuadorhoz tartoznak a Galapagos szigetek, ahol annak idején Darwin is végezte a Fajok eredete című munkáját eredményező megfigyeléseit. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy gyerekkori álmom volt eljutni ide.

- Ahogy az útbeszámólóról készült képeken láthattuk, ez nem éppen egy "buszról le-buszra fel" jellegű látogatás volt.

- Az út megtervezésénél fő szempont volt számunkra a szabad mozgás. Az utunkat saját magunk szerveztük meg, jó előre eldöntöttük, melyek azok a nemzeti parkok, ökológiai rezervátumok, ahova el fogunk menni. A repülőgépről szállva terepjártó bérletünk, amellyel aztán a legelugrottabb helyre is eljuthatunk, azon a településen szálltunk meg, ahol ránszöktettedt.

- Azért ez nem egészen veszélytelen.

- Számításba vettük a veszélyeket. Például a bérbevett terepjárót nem lehetett lopás ellen biztosíta-

ni, a barátom neve volt a garancia arra, hogy visszaviszük az autót. A biztonságérzetünket az is csökkentette, hogy ott más rendszerben működnek a mobiltelefonok, tehát erre a segítségre sem számíthattunk. Egyébként Ecuadorban magyar nagykövetség sincsen.

- Valóra vált tehát a gyermekkori álom. Ilyenek képzelték akkor?

- A könyvek, melyek miatt vágyódtam ebbe az országra, a trópusi erdőről szóltak, mi pedig a Csendes-óceán partvidékén lévő Guayaquil városba érkezünk meg, tehát természetesen nem az láttam meg először, amikor akkor olvastam. De a reptér mellett a villanydróton papagájok ülték, az ABC előtt, aminek a parkolóját egyébként fegyveres örekek vigyázták, egy másfél méteres leguán sűtkérezett. Az út mentén ott ülték a keselyűk, a jégmadár, ami ötször akkora, mint a miénk, és a fazekas madár, ami arról kapta a nevét, hogy agyagból épít magának fészket a fákon. Összesen 318 madárfajt láttam a három hét alatt, ezek közül 309 olyan, amelyik csak Dél-Amerikában él. Az óceán partvidéke után következett a felsívatag, síkvidéki banán-, kakaó-, cukornád ültvények, a szubtrópusi erdő öve, majd az Andok magashegy-síki zónája, ahol kondorkeselyűt is láttunk.

- Nyilvánvalóan természetvédő szemmel nézte mindezt végig.

- Nyilvánvalóan természetvédő szemmel nézte mindezt végig.

- A síkvidéken nagy problémát jelentenek a ha-

hiján elmaradó bevételért kárpótolhatja a természeti értékek tiszteletben tartását a meghonosuló turizmus. Lehet szó ilyesmiről Ecuadorban?

- A több tízezer hektáros ültvények adják az ország egyik fő exportbevételét. Az állami nemzeti parkok és mint előbb említettem alapítványok igyekeznek megővni a még meglévő természeti értékeket és ott is egyre nagyobb a turizmus jelentősége. Hogy mindez milyen összefüggésben van a szegénységgel és gazdagsággal, nem mernék határozott kijelentést tenni. Az azonban bizonyos, hogy különös tapasztalatokra tértünk szert ezen a téren is. Megdöbbentő volt, hogy egy városban belül láthattuk a

deszkabódék sokaságából álló, leírhatatlanul nyomorúságos szegénynegyedet, s valamivel távolabb az elegáns házakkal tarkított városrészt, amelynek bejártait felsorompók és fegyveres öregek vigyázták. Ez a síkvidéki nagyvárosok jellemzője, a hegyvidéken fejlett, az európai normáknak is megfelelő, rendezett településeket is láttunk.

- Volt részükből valami nagy kalandban, igazi veszélyhelyzetben? Találkoztak esetleg valami párdacfélével, mérgeskigyóval?

- A mérgeskigyókra oda kellett figyelni, de más veszélyes állattal nem találkoztunk. Sajnos nem láttuk a csak azon a vidéken élő pápaszemes medvét sem. Ami a veszélyt illeti, volt egy alkalom, amikor eléggé feszes volt a helyzet. A térképen eltervezett útvonalon egy olyan út vezetett a valóságban, amelyen csak 10-12 kilométert haladtunk óránként. Már-már leszállt az este és kiderült, hogy – mivel a lassabb tempóban több üzemanyagot fogyasztott az autó – a benzinünk is erősen megfogyatkozott. Miután arrafelé sem újtjelző, sem helysegéző jelző táblák nincsenek, fogalmunk sem volt hol vagyunk és valószínűnek tűnt, hogy a szabadban kell töltenünk az éjszakát. Aztán az utolsó csepp benzinnel bevándoroltunk egy településre. De legalább láthattunk a sötétben az úton előtűnik cikázó éjszakai lapantyúkat (madár).

- Milyen volt a hallgatóság a gimiben?

- Nagyon kellemes volt maga a helyszín, és ritkán találkozok az ember ilyen figyelmes hallgatóságával. Látszik, hogy igazán érdeklődtek a téma iránt. Azért is volt jó gyerekek előtt beszélni, mert saját gimnazista éveimet is eszembe juttatták.

K.Zs.

A Vajdások a nagyvilágban című sorozat keretében március 11-én, csütörtökön 14 órától az érdeklődők azzal a diakkal, tanárokkal találkozhatnak, akik tavaly Finnországban jártak. Az előadók ezúttal nem csak élménybeszámoló tartanak, de néhány finnországi ételkülönlegességgel is kedveskednek hallgatóságuknak.

Mezőgazdaság, vendéglátás, ipar

Lapunk múlt heti számában kezdtük meg közlését a szarvasi kistérségre 2003-ban készült statisztikai elemzésnek. Ezúttal a GKM Regionális Információs Osztálya anyagának a működő vállalkozások jellemzőiről szóló fejezetét adjuk közre.

A 2.969 működő vállalkozásból 1.010 a társas vállalkozás, közülük az 507 bt., a 366 kft., a 9 rt., és a 10 mezőgazdasági szervezetet emelhető ki. Az országos átlagot a kistérségben egyedül a mezőgazdasági szervezetek (56,6 %-kal) haladják meg. A vizsgált további 3 gazdasági forma esetében a részvénytársaságoké 33 %-kal, a korlátolt felelősségű társaságoké aránya 28,5 %-kal, a betéti társaságoké pedig 15 %-kal alacsonyabb a hazai átlagnál. A megyei értékhez viszonyítva azonban egyedül a mezőgazdasági szervezetek aránya marad el attól (23 %-kal), míg a bt.-k 20,6 %-kal, a kft.-k 20,3 %-kal, az rt.-k viszont csak 2,4 %-kal magasabbak annál.

A működő vállalkozások létszám-kategória szerinti megoszlása alapján megállapítható, hogy azok több mint 56 %-a, azaz 1.678 darab a 0, vagy ismeretlen számú alkalmazottat foglalkoztató, további 34,5 % (1.026) az 1-9 főnek munkát adó társaság. A kistérségben ezen kívül 133 kis-, 25 közepes és 3 nagyvállalkozás található.

A összes működő vállalkozásokból a 0, vagy ismeretlen számú alkalmazottat foglalkoztatók és a nagyvállalkozások aránya 7 % elmarad, míg a mikro- és középvállalkozásoké több mint 9 %-al, a kisvállalkozásoké 28,29 %-kal haladja meg a megyei átlagot. Az országos átlag-

nál – hasonlóan az előbb felsoroltakhoz – a 0, és ismeretlen fő foglalkoztató vállalkozások, valamint a nagyvállalkozások aránya alacsonyabb (9, ill. 18 %-kal), viszont a mikro- és kisvállalkozásoké 12 %-kal, a 10-19 fős kisvállalkozásoké, illetve a közép- és nagyvállalkozásoké 47,8 %-kal, a 20-49 fős kisvállalkozásoké pedig 65,8 %-kal magasabb annál.

A kistérségben 2001-ben a vállalkozások legnagyobb része, több mint negyede a kereskedelem, javítás területén működött. Ezer lakosra 17,57 ezen nemzetgazdasági ágban tevékenykedő vállalkozás jut, amely a vállalkozások viszonylag nagy számának köszönhetően az országos átlagérték 90,6 %-a volt. A működő vállalkozások aránya három ágazatban magasabb az országos szintnél: a mezőgazdaságban működőké 109 %-kal, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban tevékenykedőké 6,6 %-kal, míg az ipari vállalkozásoké 1,7 %-kal. A második legtöbb vállalkozást tömörítő szektor (ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások) vállalkozássűrűségi mutatója (12,02) az országos átlagnak fele, a szállítás, raktározás, posta, távközlés szektorban dolgozó vállalkozásoké (2,74) pedig alig 6,3 %-kal marad el attól.

Fel kell azonban a figyelmet hívnunk arra, hogy a működő vállalkozások 11,9 %-a egyik említett kategóriába sem sorolódott, így azok a pénzügyi tevékenység és/vagy egyéb szolgáltató ágazatok közé tartoznak.

A szarvasi kistérségben átlagosan a működő vállalkozások 64,8 százaléka egyéni, míg a többi társas vállalkozás keretében működik. A térségben min-

degység nemzetgazdasági ágban magasabb az egyéni vállalkozások aránya, amely a szállítás, raktározás, távközlés, posta szektorban tevékenykedő vállalkozások körében meghaladja a 80 %-ot is, az építőipar és az egyéb nemzetgazdasági ágak esetében pedig a 70 %-ot, azonban a mezőgazdaságban, a kereskedelem, javítás, valamint ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás területén az átlag alatti (61-63 %) az, az iparban viszont csak 54,8 %-ot ér el.

A kistérség települései között számottevő különbségek alakultak ki az 1000 állandó lakosra jutó működő vállalkozások számában. A mutató értéke egyedül Szarvason magasabb (18 %-kal) a vidéki átlagnál (70,7). További 6 településen a vállalkozássűrűség a vidéki átlag alatti.

Összességben a szarvasi kistérségben a mezőgazdaság területén tevékenykedő vállalkozások ezer főre jutó értéke jelentősen, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás és az iparban dolgozóké néhány százalékkal magasabb az országos átlagnál. Vagyis ezekben a gazdasági ágakban a térség vállalkozásokkal jól ellátott. A vállalkozások száma alapján a kereskedelem, javítás, az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások, valamint az ipar nemzetgazdasági ágak emelhetők ki, hiszen együttesen a térségben működő vállalkozások közel 56 %-át adják. A fentieket figyelembe véve a mezőgazdaság, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, a kereskedelem, javítás és az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások és az ipar szektorába sorolt vállalkozások lehetnek a felkészítés elsődleges célcsoportjai.

A művészet nem misztérium

Szuhaj György, Szabó Norbert, Baráth Nóra, Komolovszky-Szvet Tamás, Lóránt János, Besseneyi Bence, Lestyan Goda János. Hét név, amit most egy nyolcadik kapcsol igazán össze. Hét művész, plussz egy művészettörténész hallgató, aki azért meg is alkot. Fény-érzékeny-teszt című fotókiállítását két éve láthattuk Szarvason. Király Judit, aki most irt, és a fejébe vette, hogy nyolc héten át tartó kiállítás-sorozatot rendez a Tessedik Sámuel Múzeumban. Fent a nevek sorrendje azt mutatja, hogyan következnek majd egymás után a hetente változó kiállítások február 28 és április 17 között. A Kép helyett című kiállítás szervezőjével, rendezőjével beszélgettünk.

- Egy különös kettősség, ambivalens érzés van bennem Szarvással kapcsolatban, és azt tapasztaltam, hogy nem csak bennem, van ez így, másokban is. Nagyon szeretjük ezt a várost, mert szép, mert ahogy mondani szokták "élhető" város, de mégis kevesen térnek vissza tanulmányaik után, hogy itt telepedjenek le. Eltekintve attól, hogy állást sem igen találnánk a szakmánkban, riaszt bennünket az is, hogy nincs meg az a szellemi pezsgés, amiben otthon tudnánk érezni magunkat. Sok fiatal ismerek, aki azt mondja, haza szeretne jönni, aztán mégsem. Jó lenne ha egy kicsit meglevelednek Szarvas kulturális élete. Ezek a dolgok jártak a fejemben, mikor megkérdeztem magamtól: Mit tud nek én tenni ezért a városért? Gondoltam, jó ha azon a területen próbálkozom, amivel egyébként is foglalkozom.

- Tehát kiállítást rendez. Nem is egyet, hanem mindjárt nyolcat.

- A kiállítás ötletét a két évvel ezelőtt Angliában töltött nyári történései adták. Eltörtétem ugyanis a kezemet és miután nem semmit sem tudtam csinálni, elővettem a határidőnapló-

- Azt szeretném, ha vannak erre fogékony emberek, akkor legyen lehetőségük is arra, hogy ismerkedjenek a művészettel, ezeknek az embereknek a szertintem jószínonal műveivel. Olyan érzésem van, mintha Szarvason a művészet egy eke-lye lenne, amit "ünnepek" előveszünk, felmutatjuk, aztán megtevé ami járt, jóidőre visszazárjuk a kezdetjába. Ha két hónapon át nyolc kiállítás nyílik meg a múzeumban, akkor nem csak fizikailag, hanem intellektuálisan is elérhető közel-ségbe kerül a művészet. Akkor kiderülhet, hogy a művészet nem egy olyan absztrakt dolog, amit "magasról" valaki...

- Hanem mi?

- Remélem ha más nem, a kiállításorozat zárórönde-zvénye választ ad erre. A művé-szet csak addig valami misztéri-um, amíg távol van tőlünk, s ha ez megszűnik, olyan élmények-hez juttat, ami kitágítja a léte-zsünk kereteit. Én nagyon sok ki-állítás néztem meg, ezért tudom, hogy a mai képzőművészeti alko-tások befogadásához kell egy vi-zuális rutin, vizuális kultúra. É-pen ezért a mostani kiállítá-sorozatot csak a kezdetnek tekin-tem, tovább szeretnék dolgozni ezekkel a művészekkel. Szívesen csinálnék további önálló kiállítá-sokat, páros vagy tematikus ki-állításokat. Nem gondolom, hogy Szarvas egy másik Kaposcs les-z, de jó lenne ha szaporodna a mű-vészeti események száma ebben a városban, hiszen minden adott-sága megvan hozzá.

A Kép helyett című kiállítás-sorozat első kiállítása: február 28. Tessedik Sámuel Múzeum. A kiállítást megnyitja Üveges Krisztina.

Az első kiállító Suhaj György így írt néhány szobán önmagá-ról: 1962. Szarvas, Szegeden, a Juhász Gyula Tanárképző Főis-kolán és Budapesten, a Magyar Iparművészeti Egyetemen szer-tet diplomát. Igazán sokat Zebegényben tanultam. Ha van kívül és van miért, szívesen ki-állítok. Jelenleg az időm tanítá-sal telik.